

POVEDÁK ISTVÁN

A SZERZETES ÉS A FEHÉR TÁLTOS. A PÁLOS ÚJMITOLÓGIÁTÓL A MAGYAR ÚJMITOLÓGIÁIG¹

A

vallás és a vallásosság nem statikus jelenségek. Együtt változnak a kultúra átalakulásával, ám különféle gazdasági és politikai folyamatok is hatással lehetnek a vallási dimenziókra.² Egyesek – ilyen például a művészeti dimenzió – gyorsabban reagálnak a profán kultúrából eredő folyamatos impulzusokra,³ míg mások, így az etikai vagy a jogi dimenzió, lényegesen lassabban változnak. Az átalakuló társadalmi és vallási igények hatásai jól megfigyelhetők a szentkultusz esetében is (Margry 2002, Barna 1994). Minden történelmi kor megteremtette a maga hősideáljait, köztük a szenteket is, akik nem csupán a hitélet terén szolgáltak orientációs pontként a hívek számára, hanem kifejezték az adott korszak és társadalom sajátosságait, hiányait, vágyait is egyben. Mindezen folyamatokkal párhuzamosan megfigyelhető az is, hogy a különböző történelmi korszakokban a szentek tiszteletében más-más aspektusok váltak hangsúlyosabbá. Ahogy Anttonen kimutatta, ez a fajta részleges újraértelmezés akár több, egymással ellentétes diskurzus kialakulását is eredményezheti, melyek az adott szent kultuszának nem csupán vallási, hanem világi felhasználását is lehetővé teszik.⁴ Ilyen folyamatokat figyelhetünk meg napjaink Magyarországon is a Pálos Rendet alapító Boldog Özséb kultuszában, akinek személye körül egy, az eredeti le-

1 Jelen tanulmány megszületését az OTKA NK 81502 számú kutatási programja és az MTA – SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport támogatta. Köszönettel tartozom Bátor Botond pálos szerzetesnek építő megjegyzéseier.

2 A vallás dimenzióiról több tanulmány született, ezek közül talán a legelterjedtebb Smart 1996.

3 A vallási zene új vallási nyelvként való működéséről lásd Povedák K. 2013.

4 Ez volt megfigyelhető például a finn nemzetépítés idején, amikor Henrik püspököt a finn nacionalizmus egyik szimbólumaként kezdték megjeleníteni (Anttonen 2004, 2012).

gendáriumától mind vallási, mind történelmi síkon eltávolodott újmitológia születésének lehetünk szemtanúi. Tanulmányom célja, hogy ismertesse a vernakuláris vallásosságban létező, ambivalensen megítélt jelenséget, bemutassa a remitológizáció jellemzőit és irányzatait, valamint elemezze a kreált új mítosz legfontosabb elemeit és tágabb mozgatórugóit.

AZ EREDETI LEGENDÁRIUM

Ahhoz, hogy a kultusz formálódásában megjelenő kortárs tendenciákat és változásokat vizsgálni lehessen, szükséges ismertetnünk az eredeti legendárium főbb motívumait, melyek ismeretében az átalakulás pozícionálhatóvá és értékelhetővé válik.⁵

Őzséb 1200 körül született Esztergomban, Magyarország akkori fővárosában, valószínűleg nemesi családban. Életét P. Gyöngyösi Gergely pálos történetíró örökölte meg 1520 körül (Gyöngyösi 1998). Pappá szentelték, majd kanonok lett. Közismert volt buzgó vallásosságáról és jószívűségéről. Minden jövedelmét a szegények szolgálatára fordította, így ismerkedett meg a környező hegyekben élő nincstelen remetékkel. Az 1241–42-es tatár pusztítás után vagyonát szétszította a szegények között és a környező Pilis hegy-ségbe, a Hármás-barlangba vonult remetének, hogy imával, böjttel és engeszteléssel jobb sorsot kérjen nemzetének. Boldog Őzséb személye alapvetően a realitás talaján áll, nem szövik át legendás szálak. Egy alkalommal mégis csodálatos látomásban részesült, amely döntő volt további életútjára. Egy éjjel, a barlangja bejárata elé állított keresztnél végzett imádság közben, az erdő mélyén sok apró lángot pillantott meg. A lángok egymás felé tartottak, s végül Őzséb atya keresztje előtt tüzes fénynyalábbá olvadtak össze. Őzséb úgy érezte, hogy ez a különös tünemény égi jel, figyelmeztetés, hogy a szétszórtan élő remeték lángjait össze kell gyűjtenie egy közösségbe. A barlang mellett, a köré szegődő társaival 1250-ben megépítették monostorukat. Közösségük égi patrónusává Remete Szent Pált tették meg, s magukat „Első Remete Szent Pál testvéreinek” nevezték. Boldog Őzséb 1262-ben néhány társával Rómába ment, hogy a Szentszék jóváhagyását és megerősítését megszerezze a rendalapításhoz. A pápa jóváhagyta az új Rendet, de nem engedte meg Szent Ágoston Regulájának átvételét, mert nem voltak biztosítva a szükséges anyagi feltételek. A Rend hivatalos, római jóváhagyása csak 1308-ban történt meg. Boldog Őzséb 1270. január 20-án halt meg, súlyos betegség után. Az általa alapított Pálos Rend (OS-PPE) máig az egyetlen magyar alapítású férfi szerzetesrend. Az évszázadok alatt a rend népszerűsége és birtokai megnöttek. Történetében jelentős törés 1786-ban következett be, amikor II. József türelmi rendeletével a Pálosokat is feloszlatta és vagyonukat (381 rendház) konfiskálta. A Pálos Rend központja Lengyelországba került és csak a két világháború között, 1934-ben sikerült ismét megalapítani Magyarországon. Tartósan nem sikerült azonban berendezkedniük, mivel a kommunista diktatúra 1950-ben betiltotta az összes szerzetesrendet és ezt követően csak 1989-ben alakulhattak újra.

5 Az életút legfontosabb elemeit Török–Legeza–Szacsvey 1996 alapján állítottam össze.

A PÁLOS ÚJMITOLÓGIA LEGENDÁRIUMA

A Pálos Rend történetét és ezen keresztül Boldog Özséb életét is újraértelmező remitológizációs irányzat eredőjeként egy volt pálos szerzetest, Árva Vincét és az ő két pálos rend elméletét lehet megjelölni.⁶ Ennek lényege, hogy VI. Piusz pápa 1784. december 3-án, két évvel II. Józsefnek a pálosokat feloszlató rendelete előtt, az *Apostolicae Sedis auctoritas* kezdetű brevével, Árva szerint gyakorlatilag új pálos rendet hozott létre Lengyelországban. Árva hangsúlyozta, hogy ez az új rend nem azonos az addig Magyarországon működő Pálos renddel, aminek eredményeképp a Lengyelországba székhelyét áthelyező és napjainkban is működő Pálos Rend sem azonos a Boldog Özséb alapította Pálos Renddel. Árva Vince az eredeti, *Ősi Pálos Rend* utolsó tagjaként saját személyét határozta meg. „Róma felterjesztésemet elfogadta, jóváhagyta. Így én vagyok az egyetlen tagja az Ősi Pálos Rendnek... Érthetetlen módon a Magyar Püspöki Kar nem járul hozzá az Ősi Pálos Rend újjászervezéséhez.”⁷

Árva Vince elmélete jól illeszkedik a kortárs összeesküvés-elméletek sorába, melyek közös jellemzője egy olyan bipoláris oppozíciókon alapuló alternatív történelemszemlélet és valóságértelmezés megteremtése, mely az adott fennálló rendszert alapjaiban meghatározó mechanizmust, rendet kérdőjelez meg. Árva elmélete ugyan egyetlen eseményt, a 18. század végi feloszlást helyezi fókuszpontjába, ám azzal, hogy az ez után következő korszakot hamisnak bélyegzi, alkalmassá válik arra, hogy egy komplex, alternatív világgéppen alapuló pálos újmitológia alapozó mítoszává váljon.⁸ Mindezt elősegíti az a két tény is, hogy minden eseményről, ami a fókuszpont, azaz a feloszlás előtt zajlott, csak hiányos ismeretekkel rendelkezünk,⁹ illetve, hogy Árva tézisei a fókuszpont után történt események hitelességét is megkérdőjelezzik. Ennek alapja és természetes velejárója, hogy magát az egyébként történelmi forrásokkal viszonylag jól ellátott 18. század végi eseményeket alternatív értelmezési keretbe helyezi.¹⁰ Az Árva Vince gondolatait alapként felhasználó újmitológiában a

6 Árva Vince (1932–2008) 1961-től a diktatúra alatt titokban működő pálosok vezetője volt. 1982-től rendfőnöki delegátus a magyar rész vezetésére. Ő volt Özséb boldoggá avatási eljárásának posztulátora. Viszonya a Pálos Renddel azután romlott meg, hogy nyilvánosságra hozta nézeteit a két pálos rend elméletéről. 2004-ben a Pálos Rendből kizárták, ezután székesfehérvári segédlelkész.

7 Árva 2003. Árva Vince nézeteit cáfolja többek között Kertész-Bakos 2012: 75.

8 2011-ben egész estés film is készült az ideológiáról, mely ellen a Magyar Pálos Rend több fórumon is tiltakozott. „A 2011 tavaszán DVD-n megjelent (Császár Tamás rendező és Göbl Gábor producer által jegyzett) *Pálosok – az ősi magyar rend* című film tartalmától és jellegétől a Magyar Pálos Rend teljes mértékben elhatárolja magát. A film súlyosan elferdíti az egyetlen magyar alapítású férfi szerzetesrend történetét és küldetését, mely szorosan összekapcsolódik a kereszténységgel és azon belül a Katolikus Egyházzal. Kérünk minden jószándékú embert, hogy ennek a nyilatkozatnak a figyelembevételével viszonyuljon a fenti DVD-filmhez és imádkozzon a katolikus hit védelmének szándékára. A Magyar Pálos Rend nevében: Bátor Botond tartományfőnök.” <http://www.palosrend.hu/nyilatkozat.htm> Utolsó hozzáférés dátuma: 2013. január 20.

9 A hiányos tudás, ahogy Voigt kiemelte, elősegíti a mítoszképződést. Voigt 1980.

10 A rend történetét részletesen ismerteti Streska Márton OSPPE (1702–1786) *Annalium ordinis S. Pauli* című, nyomtatásban meg nem jelent munkája. Ennek vonatkozó fejezeteit digitális formában Bátor Botond OSPPE jóvoltából a cikk szerzője is olvashatta. Streska rendtörténetét az újmitológia ideológusai nem használják.

pálosok egyeseknél fehér táltosokká válnak,¹¹ de lehetnek a pilisi „szívközpont”¹² és a Szent Grál őrzői is.¹³ Ezt a kitalált mitológiát alapul véve azután létrejön az Ősi Magyar Pálos Rend (újabbban Ősi Pálos Testvériség) mint intézményesült szerveződés is.¹⁴

Mindennek ismeretében érdemes vizsgálat alá vennünk, hogy a pálos újmitológiában mely elemek válnak hangsúlyossá, melyeket hagynak figyelmen kívül és milyen új motívumok tűnnek fel.¹⁵

ÖZSÉB ÉLETE, ELHÍVATÁSA

Boldog Özséb életútjának remitológizációját megalapozza, hogy már az arra vonatkozó legfontosabb történelmi forrás, Gyöngyösi Gergely írását is bevonják a konspirációs teóriák közé, mint egy olyan munkát, melyet a korábbi korokban meghamisítottak. Ahogy a pálos újmitológia talán legfontosabb ideológusa, Szántai Lajos kiemeli: „Ezt a művet mi nem ismerjük teljességében, mert nem maradt fenn. Egy másolatot ismerünk, az pedig töredékes, mert a leglényegesebb részeknél lehet érezni, hogy a másolók véletlenül, vagy szándékosan kihagytak mondatrészeket, sőt hosszú oldalakat.” (Szántai 2010.)

Boldog Özséb életútja inentől kezdve tetszőlegesen formálhatóvá válik és az újmitológia keretei között egyreért jelentős leegyszerűsödésen megy keresztül, másrészt kitalált, új elemek jelennek meg benne. Rendszeresen utalnak nemesi, néhol főnemesi származására, illetve, hogy a Szent István Lovagrend nagymestere volt. Ez utóbbi tény nem önmagában áll azonban, hanem egyfajta nemzeti küldetéstudat felismerését kötik hozzá.

„Özséb egy magyar »lovagrend« magyar nagymestere. Hiába az utókor minden ködösítése, a lovagrend célja... sem volt más, mint a magyar, nemes és nemzeti hagyomány, ősi tradíció megőrzése... S ennek a valaminek ősinek, magyarnak s mindenképpen »tisztának« kellett lennie...” (Gönczi 2012: 25.)

„Ő (Árva Vince – P. I.) mesélte el több alkalommal, hogy a jelenlegi kutatások – itt okleveles kutatásokról van szó –, amit Esztergomban, a levéltárban végeztek el, Özséb személyét egy kicsit átfórták. Ugyanis egyértelműen kiderült, hogy Özséb nemcsak érseki kanonok volt, hanem elsősorban a Szent István lovagrend nagymestere.” (Szántai 2001.)

Özséb legendájának azt az elemét, mely szerint tudásvágya már gyermekkorában felébredt s szívesebben olvasott, semmint játszott, Szántai egy erőteljes újraértelmezéssel párhuzamba állítja a mitikus meshős Fehérlófiával,¹⁶ és egyúttal asztrológiai síkra helyezi.

„Még az anyatejtől el sem választották, már elkezdte a tanulást és a bölcsesség szeretetét. Ez azt jelenti, hogy még anyatejen élt, máris »megkezdte tanulmányait«, és el lehet

11 „Minden jel szerint – és itt egybehangzóak a vélemények –, a pálosok ősei olyan fehér ruhás remete szentek voltak, akik személyükben táltosok voltak, táltosok közössége.” Szántai 2001, illetve <http://www.szkosz.com/node/1652>. Utolsó hozzáférés dátuma 2013. január 20.

12 Erről többek között lásd Baráz Csaba írását. <http://www.mariaorszaga.hu/index.php?menu=bovebben&tipus=tortenelem&kod=240&kat=1&PHPSESSID=bc85d2e089492c7c12c2db539230a5>

13 <http://www.magtudin.org/gral.htm>. Utolsó hozzáférés dátuma 2013. január 20.

14 <http://www.palosrend.eoldal.hu/>. Utolsó hozzáférés dátuma 2013. január 20.

15 Az elemzéshez a pálos újmitológiát megalapozó köteteket, tanulmányokat, online felületeket és interjúkat használtam fel.

16 Fehérlófia rendkívüli erejű mitikus meshős, aki természetfeletti eredetű állatanyától származott, aki 7 évig szoptatta. Lásd a *Néprajzi Lexikon* vonatkozó szócikkét: <http://mek.niif.hu/02100/02115/html/2-154.html>

tűnődni, hogy milyen bölcsesség adódik a tej útján. Ez nem akármilyen tudás, ez az a fajta tudás, ami népmeséinkben Fehérlófiára jellemző, aki azért növekszik és gyarapodik erőben, mert az édesanyja több éven keresztül szoptatja őt. Tehát Őzséb bölcsessége és tudása egy égi minőséghez, a Tej Útjához kötődik.”

Mindezekre épülve az újmitológiában Őzsébből, mint az eredetileg a tatárjárás után nemzetéért imádkozó remetéből egy különleges képességekkel rendelkező, jövőbelátó személy lesz, „minthogy valami módon képesek voltak beelátni a jövőbe is” (Prenoszil é.n.). A tragédia sem, ami kiváltja küldetéstudatát, a korábban történt tatárjárás immár, hanem a 13. századhoz képest áthelyeződik a jövőbe, napjainkra, a 21. század jelenkorába, ami elősegíti a kortárs kultúrába való könnyebb beágyazódást is egyben.

„Őzséb mintha érezte volna, hogy ezt a tradíciót valami irgalmatlan veszély fenyegeti az idők haladtával. Sőt a magyarság esetében ez a tragédia különös, kirívó súllyal fog bírni. Ha a messziről hozott magyar mítosz, mitológia végleg elvész, az Árpád-házi királyok sora megszakad, ősmúltunkat elfelejtjük (vagy elfelejtetik), és ezáltal gyökértelenek, manipulálhatók leszünk...” (Gönczi 2012: 26.)

Maga a helyszín sem véletlen folytán a Pilis-hegység,¹⁷ ami a kortárs magyar újmitológia „szakrális központjaként” vált ismertté. Az alternatív történészek és a „szakrális geográfia” önjelölt kutatói szerint „szakrális erő, mitikus tudás helyszíne a Pilis, ez az égből leköltözött szent magyar birodalom, a spirituális, mégis kézzelfogható táj, amelynek sűrű erdeje egy természet szülte, élő, légző, szerves, titkos világ a maga különös, rejtett magyar útjával, amelynek fénye Egyiptomig ér.” (Gönczi 2012: 31) Szántai és mások szerint a Pilis ősi szkíta – hun – magyar beavatási-, uralkodói központ volt, a „régii magyarok koronázó helye”, melynek barlangrendszerét összekötve a pálosok egész várost és várat építettek ki, ami az ország szakrális centrumaként működött (Gönczi 2012: 51). A magyaroknak – hangsúlyozza Gönczi – a „szakrális geográfia” alapján a Pilisben van szellemi, spirituális és földrajzi központja s a pálosok mindezt a „szakrális birodalmat akarták újra működésbe hozni.”¹⁸ Maga a Pilis-újmitológia legvégső értelmét is a pálosokhoz köthető remitológizáción keresztül nyeri el. Szántai és Gönczi írják – Gyöngyösi Gergelyre hivatkozva –, hogy a pálosok a Pilisben kerestek valamit, ami nem más, mit az „elveszett magyar őshagyomány”, az „ősi vallás” (Gönczi 2012: 61–65).

A PÁLOSOK BEAVATÁSA

A kortárs társadalomban megfigyelhető a' la carte vagy brikolázs-vallásosság működési elveivel párhuzamba állíthatóan a magyar újmitológia és ezen belül a pálos mitológia keletkezése is több kulturális kánonból, különféle korból és térségből származó mitológiák tetszőlegesen kiválasztott elemeit felhasználva konstruálódik. Ennek a folyamatnak lényege, hogy össze nem illő elemeket kapcsol látszólag szerves egységbe, figyelembe nem véve

17 A kortárs magyar újmitológiában a Budapesttől északnyugatra elterülő Pilis-hegységhez fűződik a legtöbb legenda és konspirációs teória. Lásd többek között Born 2008, Gönczi 2012, Szántai 2008. A legelterjedtebb nézet szerint a Dalai Láma nyilvánította ki, hogy a Föld szívcsakrája Magyarországon, a Pilisben található. A Dalai Láma 2010. december 15-i magyarországi látogatásakor ezt cáfolta, ám a legenda terjedését ez nem befolyásolta. <https://www.youtube.com/watch?v=b7zOw2diQlg>. Utolsó hozzáférés dátuma 2014. december 3.

18 Gönczi 2012: 55, 71. A szakrális geográfiát és a köré épülő újmagyar mitológia földrajzi téziseit többek között Keményfi cáfolja. Keményfi 2008.

a felszín alatt található anomáliákat (Bővebben lásd Szilágyi–Szilárdi 2007, Povedák 2014). A kortárs brikolázs-vallásosságban így kerül egymás mellé például az asztrológia Jézussal, a táltosokkal, akupunktúrával stb., és ugyanezen az elven értelmeződik át a pálosok beavatásáról szóló legendárium is. A „misztikus” beavatásról szóló mítoszok felépítésének első lépéseként az amúgy minden szerzetesrendnél bevett egy éves jelölti időszakot mintegy rendkívüli jelenségeként tüntetik fel, melyre főképp azért van szükség, hogy a jelölt eldöntse, vállalja-e a beavatással járó rendkívüli állapotot: a halált és a belőle való feltámadást.

„Csak egy év után végezték el a felvételi szertartást, addig a jelölt minden kötelezettség nélkül köztük élhetett, aztán el kellett döntenie, hogy belép-e vagy sem, mert ha igen: valóban be kellett feküdnie a kőkoporsóba, hogy élje át a halált... a jelölt szimbolikusan (vagy talán valójában?) meghal, lelke az Égbe száll, és miután végigment »az örök bölcsesség útján«, visszatért, és immár beavatottként, újjászülettként, a gnózis birtokában tett eleget földi feladatának. A pálosok rejtett barlangjaiban folyó szertartások gyakorlatilag ugyanolyanok, mint azok, amelyeken az emberiség nagy beavatottjai átmentek. A szertartások gyökerei pedig évezredekkel ezelőtti idősakra vezethetők vissza, ugyanúgy, mint a pálos tudás vagy eszme.” (Bunyevác z é. n.)

„Ez a beavatás nagyon hasonló szertartás volt, mint amit Egyiptomban a papok alkalmaztak. A leírások szerint a beavatásra váróknak egy barlang mélyén található kőkoporsóba kellett belefeküdniük és ott egy bizonyos időt meditatív állapotban eltölteniük. Ha a beavatott »fénye« áthatolt a kőkoporsón, akkor sikerült a beavatás és teljes jogú pálos szerzetes lett belőle. És amit a beavatásuk alatt révüléssel állapotukban láttak (az égből), azt kellett megvalósítaniuk a földön. Egyiptomban ugyanezt a beavatást a piramisokban tartották.” (Peszenovic é. n.)

„Ebben a kőkoporsóban valami tényleg megnyílik. Megnyílik az ég, a pálos atya lelke felszáll, áttöri a kőboltozatot, a föld szféráit, – és a barlangban történő beavatásnál ez a lényeg – hiszen ha nem tudott kilépni a barlang mélyéből, a bezárt világból, akkor a jelöltet nem vették fel a rend kötelékébe.” (Szántai 2010.)

A PÁLOSOK HALHATATLANSÁGA

Mindezt, a túlvilág megtapasztalását és a halálból való feltámadást mintegy keretbe foglalja a szentek legendáriumában több helyen is olvasható, a halál után a test romlatlanságáról szóló elem kiterjesztése minden pálos szerzetesre.

„A pálosokat arról lehetett felismerni a középkorban, hogy haláluk esetén nem hagytak maguk után olyan holttestet, amit az enyészet ki tudott volna kezdeni, mert a barlangok mélyén valódi beavatás történt. A pálos valóban megismerte a halált, szembenézett a halállal, felrepült a lelke az égbe, ami azt jelenti, hogy égi erőkkel felvértezve jött vissza a földre, az égi testet visszahozza a földi testébe és ezért a holtteste romlatlan maradt. A középkorban ez annyira közismert volt és annyira lehetett róla tudni, hogy még a néphagyomány útján is megmaradt.”

A PÁLOS ÚJMITOLÓGIA JELLEMZŐI

A pálos újmitológia alapja, ahogy korábban említettük, Árva Vince munkássága, mely megteremtette a lehetőséget a korábbi korszakok remitológizálásához is egyben. Mindezen kitalált történelmi mítoszok közös jellemzői a következők.

NEMZETI KÜLDETÉSTUDAT HANGSÚLYOZÁSA

Szántainál ez a „pálos – páros” történelem elképzelésben csúcspontot ér el („a pálosok nem egy, hanem páros életutat futnak végig” – Szántai 2010), mely szerint a pálosok története párhuzamos a magyar királyok sorsával. Ez egyfelől azt jelenti, hogy a pálos rend és a magyar királyok sorsa összefonódott.

„Amikor Özséb 1270-ben meghal, éppen ebben az évben hal meg IV. Béla királyunk is, a Szent Kereszt feltalálásának a napján... Özsébet a generálisi székben Benedek követi, aki 1290-ben hal meg. Ebben az évben pedig IV. László királyunk is meghal. Tehát az együtt élünk, együtt halunk életforma szintjén vagyunk. A magyar királyok és a pálosok így is összekötődnek.” (Szántai 2010. Ugyanerről lásd Gönczi 2012: 179–181) Másfelől viszont már a pálos rend alapítását is ennek a küldetésnek a tükrében értelmezi újra. Özséb – Szántai szerint – egy olyan korban alapította rendjét, amikor az Árpád-házi királyok¹⁹ dinasztiája már végveszélyben volt.

„Amikor az Árpád-ház kihalt, vagyis elérkezünk ahhoz az időszakhoz, hogy pontosan lehet tudni az előjelekből, hogy a Turul nemzetség földi útjának végéhez elérkeztek, akkor egy bizonyos tudást, mintegy stafétabotot, tovább kell adni, és a Pilsen belül elindítják a Pálosokat. Mintha azt tapasztalnánk, hogy egy láng kihunyófényben van, és mégis ezt a lángot valakiknek majd tovább kell vinni.” (Szántai 2010.)

A MAGYARSÁG ELNYOMÁSÁT CÉLZÓ IDEGEN HATALMAK KONSPIRÁCIÓJA

Ez, ahogy Gönczi kiemeli, már rögtön a rend alapításakor észlelhető volt. Véleménye szerint ez volt a fő oka annak, hogy 1262-től 1308-ig húzódtott a Pálos Rend engedélyeztetése.

„Rómában nem látták olyan sietősnek a dolgot. Egy nemzethez erősen kötődő új szerzetesrend... nemigen volt a Szentszék kedvére.... az Özséb által életre hívott ősi magyar pálos rend lelkiségének része volt egy őszkita tradíció, amely minden bizonnyal az ősmagyar lelkiség fontos része volt. Ez a szakrális nemzeti tradíció és ősmagyar lelkiség akármennyire is volt része a pálos lelkiségnek, minden bizonnyal csak a szemét szűrta a hivatalos katolikus klérusnak.” (Gönczi 2012: 133.)

Ám ugyanez a nemzetellenes koncepció figyelhető meg Árva Vince elméletében II. József rendeleténél, valamint a 19. század folyamán, az újratelepítések megakadályozása kapcsán (Bakk é. n.), illetve társul a kortárs folyamatokhoz is, kiegészülve a közelmúlt po-

¹⁹ Az Árpád-házat az új magyar mitológia ideológusai gyakran az Árpád-dinasztia mitológikus ősről, a turulmadárról elnevezve Turul-dinasztiaként emlegetik, mintegy hangsúlyozva a kereszténység előtti mitológiai kapcsolatot.

litikai történései miatt felerősödő antiglobalizációs, xenofób attitűdökkel. Ennek következtében válnak hangsúlyossá a pálos újmitológiában Pázmány Péter nevezetes sorai, melyek mintegy párhuzamba állítják a pálosok sorsát a nemzet sorsával.²⁰ Így az Árva Vincénéél még a „meghamisított pálos történelem” kezdeteként említett II. József-féle korszak a többi ideológusnál (Szántai, Gönczi) már a magyarság elnyomását célzó nemzetközi összeesküvés betetőzésévé válik. Ebből a „hamis tudatállapotból” való ébredésre csak most, több mint két évszázad után, az ő felismeréseik következtében nyílik lehetőség.

AZ ÚN. ÓSI MAGYAR KERESZTÉNYSÉG VAGY SZKÍTA-MAGYAR KERESZTÉNYSÉG HANGSÚLYOZÁSA

Ezen a jellemzőn keresztül figyelhető meg leginkább, hogy az egész pálos újmitológia alapvetően nem a római katolikus kereszténységhez kötődő vernakuláris vallásosság része, hanem egy, a nemzet szakralizációját a középpontba állító, szinkretikus „kulturális kereszténység”. Az új magyar kitalált mitológiában széles körben elterjedt elem kerül elő a pálosok kapcsán is, melynek lényege az a konspirációs teória, ami gyakorlatilag az egész létező kereszténység hitelességét kérdőjelezi meg. Az ideológia alapjai Badinyi Jós tevékenységéhez köthetők, aki a történelmi keresztény egyházakat *judeokeresztényként* aposztrofálta,²¹ míg az ősi magyar kereszténységet a Jézusi örökség valódi folytatójaként. Badinyi Jós Ferenc Jézus pártus származásának elmélete²² mindezek mellett magyar, káldeus vagy szkíta kereszténységről írt és bizonyítani próbálta, hogy Jézus és követői nem zsidó származásúak voltak.²³ Badinyi Jós munkássága a magyarság alternatív származását, profetikus tudatát vallók körében megkérdőjelezhetetlenné, kanonizált ideológiai alappá vált, így nem meglepő, ha a pálos újmitológia kreálói is alkalmazzák a pálosokra, akik náluk ennek az ősi magyar kereszténységnek a továbbvivőivé váltak.

„Mert itt nem a római katolikus vallást vezették be és indították el. Katolikus vallásnak nevezik ezt a vallást is, de nincsen jelzője, nem római, nem bizánci, hanem katolikus, ami egyetemes, általánost és örökérvényűt jelent. Ennek a vallásnak az eszmei foglalatata pedig maga a Szent Korona.” (Szántai 2001.)

Azt azonban, hogy ez a pálos újmitológiában megjelenő hitrendszer mindezen túl mit tartalmaz, mik az újradefiniált pálos rend legfőbb hitelvei, nem tudjuk meg. Csupán annyi

20 „Ha tudni akarod az ország sorsos állapotját, tekints Remete Szent Pál rendjére. Ha számukat fogyni látod, tudd meg, hogy az országnak is rosszul áll a szénája, de ha őket növekedni látod, tudnod kell, hogy az ország is felemelkedőben van.”

21 A kereszténység judeo-keresztényként való aposztrofálása már antiszemita attitűdöt is magába foglal.

22 Badinyi Jós 2002, 2003, 2005.

23 Ezekről lásd többek között Lajdi Tamás: *A Magyar Apostol Nemzetség vallása* című írását, melyben összefoglalja a szkíta-magyar kereszténység alapelveit. <http://magunk.hu/>. Utolsó hozzáférés dátuma 2013. január 20. Az ideológia jól láthatóan ellenkulturaként is működik: „Nem érdekel minket, hogy az állam elismer-e, vagy sem, támogat-e, vagy sem, ilyent nem is kérünk és nem is várunk el tőle, mivel ezzel az államformával, a köztársasággal semmilyen viszonyban nem állunk. Mivel mi magunk sem ismerjük el a ma Európában fennálló államformákat, nem kérjük ezektől sem, hogy elismerjenek minket... mi sem ismerjük el a mai Európában fennálló államiség létét, s különösen nem a Magyarországon létezőt. Mi a Szent-, másként Istenkirályság kereteiben élünk annak ellenére, hogy a körülöttünk folyó élet egy torz államformában és egy emberellenes alkotmány alapján törvénykezik.”

derül ki, hogy a pálosok egy valamiféle ősi magyar vallást, a táltosok örökségét, egy igazi szkíta-magyar kereszténységet akartak megtartani, mely szorosan összefonódik a magyarság sorsával. Világosan látható tehát, hogy a pálos újmitológia bár több elemet újraértelmezett az eredeti Boldog Özséb legendáriumból és a pálos történelemből, továbbá több, kitalált elemet hozzá is illesztett, egy dolgot szinte teljes egészében kihagyott belőle, ami nem más, mint a hitelvek, azaz a vallási tartalom. Ez a hiány megadja a kitalált mitológia befogadó bázisát is egyben s magyarázatot ad arra, hogy a kitalált mitológia és annak ideológusai miért kerülnek folytonosan ellentétbe a Pálos Renddel. A keresztény hitelvek nélküli kitalált mitológia, mely kétségbe vonja a fennálló Pálos Rend identitását, törvényszerűen egy olyan közösség körében válhat népszerűvé, amely számára nem a kimaradó keresztény elemek, hanem a megjelenő, neonacionalizmushoz kötődő elemek a fontosak. Ez, a vallásszociológiában a „maga módján vallásosnak” nevezett széles réteg a társadalom egy pontosan körül nem határolható szegmensét jelenti, aminek felszínes, „kulturális kereszténysége” egy kitalált, mitologikus világképben leli meg saját identitásának szakrális alapjait.²⁴ Mindezek jól illeszkednek abba a Niedermüllernél leírt posztoszocialista nemzeti diskurzusba, melynek fő célja az ideológiai alapon elhallgattatott vagy meghamisított nemzeti történelem szimbolikus visszaszerzése. Ez a cél, ahogy Niedermüller megjegyzi, alapvetően egy „ellenmodernizációs” stratégián keresztül valósul meg, melynek célja a társadalmi, kulturális jelenségek – így mindenekelőtt a nemzet, a nemzeti kultúra, a hagyomány természetességének hangsúlyozása és ezen keresztül minden, ezt a természetes kultúrát megváltoztatni akaró jelenség természetellenességének a hangsúlyozása (Niedermüller 2002: 145). Ezen az elven válnak egy nemzetellenes konspirációs teória szereplői a hagyomány őrzőivé vagy a hagyományt, és ezáltal a nemzetet romba dönteni szándékozó idegen hatalmak képviselőivé.

AZ ÁTALAKULÓ PÁLOS KULTUSZ

A pálos újmitológia változatos megnyilvánulási formái közül kétségtelenül legfontosabb a narratív dimenzió, mely azonban nem csupán a már említett ideológiai munkákat öleli fel. Ide sorolhatók azok az internetes felületek is, melyek teret nyújtanak a mitológia befogadó bázisának véleményük, nézeteik kinyilvánítására, illetve azok a honlapok, melyek a mitológiához kötődő vallási élmény és vallási üzenetek megismerésére adnak lehetőséget.

KORTÁRS LÁTOMÁSOK

A nemzeti küldetéstudatra, és arra az elképzelésre, mely szerint a konspirációs teóriákban szereplő „hamis világkép” saját korunkban leplezhető le, több új elem épül. Ezek közül ki kell emelnünk Feketéné Lendvai Katalinnak Özsébtől eredő látomásait, melyeket több on-

²⁴ A róla szóló ismertek hiányosságát (és ezzel együtt az egyének vernakuláris vallásosságának felületes tudását) mutatja, hogy Boldog Özséb több helyen is Szent Özsébként fordul elő. Többek között: <http://www.halas.net/component/content/article/5266>; www.szentozseb.hu/; <http://www.enkarapilisszanto.eoldal.hu/>. A Szent Özséb titulus egyértelműen Boldog Özsébre vonatkozik és nem Vercelli Szent Özséb püspökre.

line felületen is közölt.²⁵ A látomásokban Boldog Özséb közvetlen kapcsolatba lépett az aszszonnyal, rajta keresztül közölte napjaink magyarságának szóló üzeneteit, melyek mind a már említett paradigmaticus korszakváltás jelenségét, a „hamis korszak” végét és a nemzeti újjászületés korának eljövételét hirdető szemléletet tükrözik.

„A jövődöt ti gondozzátok! A jövő mely áldott, a ti kezetekbe van rakva! Rajtatok múlik sorsotok, Hazátok sorsa, hogy alakul!...! Itt az idő a változásra, a kiállásra, arra, hogy elinduljon egy olyan folyamat, amely az Országot EGYSÉGBE tömöríti, és nem engedi a csőd szélére taszítani! De mindehhez bátorság kell gyermekeim, – HIT, BIZALOM és MAGAS ESZME! Nem elég, hogy csak a magad dolgával légy, a Haza most a dolgod, a dolgotok! A Hazát el kell elindítani egy olyan úton, amely Új Valóságot ír! Amelytől, és amelyben újra Krisztus sorsú nemzeté válik! Amelyben, Krisztus szeretetével utat mutat, és felsorakoztatja maga köré, a körülötte élő nemzeteket és Urához emeli, példát mutat nekik!...”

„– Kérlek Özséb, mond meg mit tegyünk, hogy győztesek legyünk? Ne tűrjetelek tovább, ne hagyjátok magatokat leigázn! Cselekedjétek meg az Úr Törvényét, amit évekredek óta reátok hagytok! Tiszta sorsú nemzeté, újra csak így válhattok! ... Tegyétek helyre a múltat, újítsátok meg a jelenben! Azokat a Szent Kódokat, amelyeket magatokkal hoztatok, nyissátok fell Jobban és kellőképpen tiszteljétek a Szent Korona Ófelségét, misztériumát és tanát!... Magyarország egy olyan tisztuláson megy keresztül, amely eddig a történelem utóbbi időszakában még nem szerepelt.”²⁶

AZ ÓSI PÁLOS REND

Mindezek mellett érdemes megemlíteni, hogy a pálos újmitológiára alapuló intézményesült szervezet, az Ósi Pálos Rend is létrejött. A vallási színben megjelenő, látszólag vallási közösség működése azonban az egész pálos újmitológiához hasonlóan túllép a vallási kereteken és egyfajta neonacionalista ellenkulturális csoportként definiálható. Ezt bizonyítja, hogy honlapján elsősorban nem vallási tartalmakkal találkozunk, hanem a nemzeti öntudathoz kötődőkkel. A kezdőoldalon „a Szent Korona országáért tenni kívánó, nemzetünket szerető embereket” kéri, hogy segítsék munkájukat. A honlap hírei közt így találkozhatunk a hitvallásuként felfogható, általuk kinyilvánított „Magyar Szabadság Alkotmányával”, mely a magyarság prófétai tudatát, kiválasztottságát tükrözi. „...a Teremtő kegyelme a Szent Koronával az Istenszülő feladatának részesévé tette az egyetemes magyarságot... annak a felismerésével, hogy az Istenszülő ránk kegyelmezett feladatai teljesítését akadályozó erőszak nemzetünk és az emberiség végveszélyét jelenti...” A „Magyar Szabadság Alkotmánya” egyszerre használ keresztény szereplőket (egyszer említi Boldogasszonyt és Krisztust, a bevezető részben háromszor a Teremtőt és Istenszülőt) és szól a Lélek Fényéről, panteista jelleget tükröző egyetemes szeretetről, és megszemélyesített, természetfeletti attribútumot tulajdonít a történelmi Szent Koronának, Magyarországot a Szent Korona Országaként, az ország területén élőket a Szent Korona tagjaiként megnevezve. Jól érezhető, hogy a jelenség elsőleges mozgatórugója nem a vallás, nem a vallási hagyomány továbbvitele, hanem az újrafarmálódó nemzeti identitás szakrális alapjainak megteremtése és szakrális dimenzióba helyezése. A sovinizmus jegyeit mutató Ósi Pálos Rendet a történelmi Pálos Rend elutasítja.

²⁵ <http://magokvagyunk.blogspot.com/p/magyarok-taltosok-palosok-magosok.html>. Utolsó hozzáférés 2014. szeptember 30.

²⁶ <http://magokvagyunk.blogspot.com/p/magyarok-taltosok-palosok-magosok.html>. Utolsó hozzáférés 2014. szeptember 30.

ÁRVA VINCE, AZ UTOLSÓ IGAZ PÁLOS HŐS

Jól látható, hogy a pálos újmitológia konstrukciója egy komplex identitásrekonstrukciós folyamat alapozó mítosza. Minden mítosz szükségképpen tartalmaz azonban olyan hősokeket is, akik tetteikkel, gondolataikkal utat mutatnak a hétköznapi embereknek. Ebben a pálos mitológiában két ilyen hőssel, a remitológizáció során átértelmezett Boldog Özsébbel és az egész pálos újmitológiát megalapozó Árva Vincével találkozhatunk. Árva szavait, nézeteit axiómaként kezelik még az irányzat fő ideológusai is. „Árva Vincére hivatkozom, a pálos rend régi nagy irányítójára, és kormányzójára, aki az illegalitásban vezényelte a pálos rendet, tehát az ő értesülései egészen biztosan megbízhatóak” (Szántai 2001). Árva Vince egy olyan, a kitalált magyar újmitológiát reprezentáló ikonikus szereplővé vált, akinek tettei, gondolatai az idilli magyar kereszténység ősi, tiszta, romlatlan múltkoncepcióját reprezentálják. A feltétlen pozitív hőse, akinek halála, a mondai hősokek halálához hasonlóan nem történhetett természetes módon, hanem csakis valamiféle cselzővés eredményeképp.²⁷ Árva tanulmánya, mint látható, lavinaszerű átalakulást indított be, melynek során egy a Pálos Rend modern történetére vonatkozó összeesküvés-elmélet egy komplex remitológizációs mátrixot hozott létre, magába olvasztva a kitaláló személye körül keletkező történeteket is. Kultusz épült ki személye körül, nevét, mint az igaz tudás pecsétjét, hitelesítő márkaként használják, mellyel életében és halála után is könyveket lehetett eladni, ideológiákat lehetett igazolni.²⁸

ÖSSZEGLZÉS

A pálos újmitológia elemeinek bemutatása egyértelműen igazolja, hogy a jelenség egy szinkretikus, keresztény, újpogány, nemzeti elemek szimbiózisát létrehozó, komplex identitásrekonstrukciós halmaz része. Ahogy a korábbi, a keresztény-újpogány szinkretizmus irányzatait áttekintő cikkemben (Povedák 2014) bemutattam, az újpogány orientációhoz hasonlóan annak kereszténységgel való szinkretizmusa is rendkívül összetett jelenség. Alapvetően meg kell különböztetnünk egymástól két változatát: 1.) a keresztény-újpogány szinkretizmus jelenlétét a keresztény hívek vernakuláris vallásosságában, valamint 2.) az újpogány orientációnak a keresztény szimbolikát és tanokat felhasználó és saját teóriájába beilleszteni kívánó trendjét. Hangsúlyoznunk kell ugyanakkor, hogy az első esetben a keveredés folyamata elsősorban nem a szorosabb értelemben vett újpogány elemeket – pl. a

27 Fontos megjegyezni, hogy Árva Vince halála körül is rengeteg konspiráció született. Egyesek szerint nem természetes úton halt meg. <http://mkh.valosag.net/index.php/temakoeroek/magyarsag/1602-ilyen-volt-a-mi-papunk-in-memoriám-p-arva-vince-atya>. Követőinek többsége tényként kezelte, hogy Árva Vince végakarátában kinyilvánította, hogy Pilisszántón szeretné, ha eltemetnék, nem pedig Székesfehérvárott, ahol 2004 óta lelkészként működött. A temetésért mozgalmat is indítottak. A székesfehérvári püspök, aki idős korára Árvát befogadta egyházmegyéjébe, ilyen végrendeletéről nem tudott. <http://szentlaszloiskola.hu/hirek/egyhazmegyei-nyilatkozat-arva-vince-atya-temetesevel-kapcsolatban2009-01-03-20090105>. A konfliktus részletesebb bemutatása túlnőne jelen tanulmány keretein.

28 Jól jelzi a hozzá való transzcendens viszonyulást, hogy a Magyarok Országos Gyűlésén 2010-ben, halála után két évvel a még általa megáldott bort sikeresen árusították PET-palackból.

táltos hagyomány felélesztéséhez kötődő jelenségeket – olvastja össze a kereszténységgel, hanem sokkal inkább a magyar történelem egyes fejezeteinek, köztük a magyarság kereszténységgel való kapcsolatának újraértelmezését jelenti, melynek során új megvilágítás alá kerül többek között a magyarság megtérésének időpontja és módja, átértelmeződnek egyes szereplők, s ezen keresztül a magyarság kiválasztottságába, profetikus tudatába vetett hit is megjelenik. Az irányzat szerteágazó ideológiája és esetenként tanrendszere a keresztény hagyomány alapvető újraértelmezését, illetve a keresztény történelem etnikum-specifikus fókuszpontból történő új alapokra helyezését valósítja meg egy erőteljes remitológizációs folyamaton keresztül. A pálos újmitológia kapcsán sem vallási újraértelmezésről van szó elsősorban. Azaz nem Boldog Özséb kultuszának katolikus környezetben való megerősödéséről beszélhetünk, hanem átlépve a vallás határait a neonacionalizmus új kitalált mitológiájával összekapcsolódva jelenik meg. A pálos újmitológia egyrészt profanizálódik, ám más szempontból megmarad szakrálisnak is, de már nem a kereszténység keretein és szakralitásfogalmán belül, hanem a nemzetvalláshoz kapcsolódó új mitológiában.

Maga a jelenség párhuzamba állítható a 19. századi romantikus nacionalizmus mitológiakeresésének folyamatával is. A Grimm testvérek, Elias Lönnrot vagy Magyarországon többek között Ipolyi Arnold és Kandra Kabos is egy etnikumhoz kötődő mitológiát próbáltak rekonstruálni. Míg a 19. században Magyarországon ez a folyamat nem volt képes a folklórból megőrzött tudásból koherens ősi magyar mitológiát kreálni, addig a 21. században az ellenkező folyamattal találkozhatunk. A magyar újmitológia megteremtette, kitalálta tehát mindazt, amit a 19. századi folklór és mitológiakutatás módszeressége nem volt képes. Ennek oka egyszerű. Egy olyan, nemzeti küldetéstudattal, a nemzet prófétaival tudatával (Hammond 1980) rendelkező folyamattal állunk szemben, amelynek küldetéstudata már eleve predesztinálja a komplex mitológiateremtés sikerét. A sikertelenség ebben a folyamatban nem viselhető el, hiszen az magának a nemzeti küldetéstudatnak a szakrális alapjait szüntetné meg. Be kell tehát bizonyítani, hogy létezik, meg kell alkotni s ez a kortárs mítoszteremtés megad mindent, amit a korábbi nem tudott: szakrális küldetést, szakrális szereplőket, világmegváltó tudatot. Mindezzel egy alternatív mitológiai világot teremt, ám egyben összemosza a határokat a mítosz és a valóság között, valóságosnak tüntetve fel a kitalált mitológia eseményeit is. Sajnálatos módon így igazodik saját korunk társadalmának igényeihez, ahol sok esetben már nem a történelmi hűség, hanem csupán annak látszata válik fontossá.

SZAKIRODALOM

ANTTONEN, Pertti J.

2004 A Catholic Martyr and Protestant Heritage. A Contested Site of Religiosity and its Representation in Contemporary Finland. In: Anna-Leena Siikala – Barbro Klein – Stein R. Mathisen (eds.): *Creating Diversities. Folklore, Religion and the Politics of Heritage*. Finnish Literature Society, Helsinki, 190–224.

2012 The Finns Party and the Killing of a 12th Century Bishop. The heritage of a Political Myth. *Traditiones* 41. (2) 137–149.

ÁRVA Vince

2003 Az ősi Pálos rend története. *Dobogó*. Elérhetőség: <http://dobogommt.hu/irasok?aid=6>

BADINY JÓŠ Ferenc

2002 *Az istenes honfoglalók. A szerző kiadása*, Budapest.

2003 *Jézus király a Pártus Herceg*. Magyar Ház, Budapest.

2005 *A káld-pártus hagyomány és a magyarok Jézus vallása*. Magyar Ház, Budapest.

BAKK István

é. n. *Miért fontos a magyar nemzet számára a Pálos-rend magyar központúsága?* Elérhetőség: <http://www.kincseslada.hu/magyarsag/content.php?article.610>

BARNA Gábor

1994 Objects of Devotion or Decoration? The role of religious objects in everyday life in the nineteenth and twentieth centuries.. In: Bringeus, Nils-Arvid (ed.): *Religion in Everyday Life*. Royal Academy of Letters, History and Antiquities, Stockholm, 105–120.

BORN Gergely

2008 *A Pilis csodálatos titkai*. Elérhetőség: <http://www.kincseslada.hu/pilis/content.php?article.105>

BUNYEVÁČZ Zsuzsa

é. n. *Az örök bölcsesség útján. A Grál magyar lovagjai, a pálosok*. Elérhetőség: <http://www.magtudin.org/A%20palosok%203.htm>

GÖNCZI Tamás

2012 *A Pilis titkai I*. Koronás Kerecsen Kiadó, h. n.

GYÖNGYÖSI Gergely

1998 *I. Remete Szent Pál Remete Testvéreinek Élete. Varia Paulina III*. Fráter György Alapítvány, Pilisszántó. Fordította: P. Árva Vince OSP, Csanád Béla, Csonka Ferenc.

HAMMOND, Phillip E.

1980 The Conditions for Civil Religion. A Comparison of the United States and Mexico. In: Bellah, Robert Neely – Hammond, Phillip E. (eds.): *Varieties of civil religion*. Harper & Row, San Francisco, 40–85.

KEMÉNYFI Róbert

2008 „Kulturális hatóerők” mitikus történeti földrajzi háttere. A magyar Mezopotámia képzete. *Korall*. (31) 101–131.

KERTÉSZ-BAKOS Ferenc

2012 *Politikai okkultizmus. Hamisított történelem az Arvisuráktól a pálosokig*. A szerző kiadása, Budapest.

MARGRY Peter Jan

2002 Merchandising and Sanctity. The invasive Cult of Padre Pio. *Journal of Modern Italian Studies* 7. (1) 88–115.

NIEDERMÜLLER Péter

2002 Elavuló fogalmak. *Regio* 13. (4) 138–147.

POVEDÁK István

2014 Láthatatlan határok. A keresztény-újpogány szinkretizmus. In: Povedák István – Szilárdi Réka (szerk.): *Sámán sámán hátán. A kortárs pogányság multidiszciplináris elemzése*. MTA – SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport, Szeged, 55–77.

POVEDÁK Kinga

2013 New music for new times (?), debates over Catholic congregational music. In: Tom Wagner – Monique Ingalls – Carolyn Landau (szerk.): *Christian Congregational Music: Local and Global Perspectives*. Ashgate, Farnham, 99–116.

PRENOSZIL Sándor

é. n. *A székelly-magyar rovásírás őstörténeti köntösben*. Elérhetőség: <http://rovasiras.aries.hu/>

SMART, Ninan

1996 *Dimensions of the Sacred. An Anatomy of the World's Beliefs*. Fontana Press, London.

SZÁNTAI Lajos

2001 *A két hollós. Mátyás király és a Pálos rend*. Sárosi és Fia, Fót.

2008 „Szent őseink nyomában maradván...” – Történelmi barangolás Dobogókőn. Elérhetőség: <http://www.dobogommt.hu/dobogo/irasok.php?id=20080628221155&nev=Sz%E1ntai%20Lajos>

2010 *Pálosok*. Elérhetőség: <http://www.jovonk.info/2010/09/05/szantai-lajos-palosok>

SZILÁGYI Tamás – SZILÁRDI Réka

2007 *Istenek ébredése. Az újpogányság vallástudományi vizsgálata*. JATE-Press, Szeged.

TÖRÖK József – LEGEZA László – SZACSVAY Péter

1996 *Pálosok*. Mikes Kiadó, Budapest.

VOIGT Vilmos

1980 Miért hiszünk a hiedelmekben? A hiedelmek paradigmaticus és szintagmaticus tengelye. In: Frank Tibor – Hoppál Mihály (szerk.): *Hiedelemrendszer és társadalmi tudat*. 1. Tömegkommunikációs Kutatóközpont, Budapest, 282–289.

CĂLUGĂRUL ȘI ȘAMANUL ALB. DISCURSURI COMPETITIVE ȘI TEORII ALE CONSPIRAȚIEI ÎN JURUL CULTULUI REINTERPRETAT AL LUI EUSEBIU CEL FERICIT

În ultimele două decenii s-a format într-un ritm deosebit de alert o nouă mitologie maghiară, din elemente parțial neopăgâne, parțial creștine, neonaționaliste, iar unul dintre segmentele cu un accent deosebit este reinterpretarea cultului lui Eusebiu cel Fericit (aprox. 1200–1270). Eusebiu și Ordinul Paulin fondat de el însuși devin în această mitologie inventată un șaman alb și protector al religiei maghiare arhaice. Imaginea paulinului din această mitologie inventată și-a dobândit o popularitate însemnată, îndeosebi în rândul celor aparținând cultelor necatolice. Obiectivul studiului este să prezinte formarea și elementele acestei mitologii, respectiv caracteristicile cultului în schimbare.

THE MONK AND THE WHITE SHAMAN. COMPETITIVE DISCOURSES AND CONSPIRACY THEORIES AROUND THE REINTERPRETED CULT OF BLESSED EUSEBIUS

In the past two decades a Hungarian neo-mythology appeared and is being shaped with amazing speed. It comprises partly neo-pagan and partly Christian, neo-nationalist elements and one of its prominent segments is the reinterpreted cult of Blessed Eusebius (c. 1200–1270). In this invented mythology, Blessed Eusebius and the Pauline Order he established becomes a white shaman and the guardian of the ancient Hungarian religion. The image of the Paulines in the invented mythology gained considerable popularity, mainly in non-Catholic circles. The main aim of the study is to show the origin of the mythology, its elements and the characteristics of the changing cult.

